

Similiter etiam neque corruptis speciebus panis, substantia panis redire potest: tum quia substantia panis non est sine propriis speciebus: tum quia destructis speciebus panis, jam generata est alia substantia, ad cuius generationem ponebatur quod substantia panis rediret.

Melius igitur dicendum videtur, quod in ipsa consecratione sicut substantia panis in corpus Christi miraculose convertitur, ita miraculose accidentibus confertur quod subsistant, quod est proprium substantiæ: & per consequens quod omnia possit facere, & pati, quæ substantia posset facere, & pati, si substantia adesset: unde sine novo miraculo & inebriari, & nutrire, & incinerari, & putrefieri possunt eodem modo, & ordine ac si substantia panis, & vini adesset.

CAPUT LXVII.

Solutio eorum quæ obijciuntur ex parte fractionis.

III. Part. quest. LXXXI. art. 7.

Restat autem ea quæ ad quintam difficultatem pertinent, speculari. Manifestum est autem secundum prædicta quod fractionis subjectum ponere possumus dimensiones per se subsistentes; nec tamen hujusmodi dimensionibus fractis frangitur substantia corporis Christi, eo quod totum corpus Christi sub qualibet portione remaneat. Quod quidem etsi difficile videatur, tamen secundum ea quæ præmissa sunt cap. LXIV. exponi habet. Dicitur enim supra, quod corpus Christi est in hoc sacramento per substantiam suam ex vi sacramenti; dimensiones autem corporis Christi sunt ibi ex naturali concomitantia quam ad substantiam habent, & contrario ei secundum quod corpus naturaliter est in loco: nam corpus naturaliter est in loco medianibus dimensionibus quibus sine loco commensuratur. Alio autem modo se habet aliquid substantiale ad id in quo est, & alio modo aliquid quantum: nam quantum totum ita est in aliquo toto, quod totum non est in parte: sed pars in parte, sicut totum in toto; unde & corpus naturale sic est in toto loco totum, quod non est totum in qualibet parte loci; sed partes corporis partibus loci aptantur, eo quod est in loco medianibus dimensionibus. Si autem aliquid substantiale sit in aliquo toto totum, etiam totum est in qualibet parte ejus, sicut tota natura, & species aquæ in qualibet parte aquæ est, & tota anima est in qualibet parte corporis. Quia igitur corpus Christi est in sacramento ratione suæ substantiæ, in quam conversa est substantia panis dimensionibus ejus manentibus, sicut tota species panis erat sub qualibet parte dimensionum, ita integrum corpus Christi est sub qualibet parte earundem. Non igitur fractio illa, seu divisio attingit ad corpus Christi, ut sit in illo sicut in subjecto; sed subjectum ejus sunt dimensiones panis, vel vini remanentes; sicut & aliorum accidentium ibidem remanentium, diximus eas esse subjectum.

CAPUT LXVIII.

Solutio auctoritatis supra inductæ.

HIS igitur difficultatibus remotis, manifestum est quod id quod ecclesiastica traditio habet circa sacramentum altaris, nihil continet impossibile Deo, qui omnia potest: nec etiam contra Ecclesiæ traditionem est verbum Domini dicentis ad discipulos,

qui de hac doctrina scandalizare videbantur: *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt.* Non enim per hoc dedit intelligere quod vera caro sua in hoc sacramento manducanda fidelibus non tradetur, sed quia non traditur manducanda carnaliter, ut scilicet sicut alii cibi carnales, in propria specie dilacerata sumeretur; sed quia quodam spirituali modo sumitur præter consuetudinem aliorum ciborum carnalium.

CAPUT LXIX.

Ex quali pane, & vino debet confici hoc sacramentum.

Quia vero, ut dictum est, ex pane, & vino hoc sacramentum conficitur, necesse est eas conditiones servari in panem, & vino, ut ex eis hoc sacramentum confici possit, quæ sunt de ratione panis, & vini. Vinum autem non dicitur nisi liquor qui ex uvis exprimitur; nec panis dicitur proprie nisi qui ex granis tritici conficitur. Alii vero qui dicuntur panes, pro defectu panis tritici ad ejus supplementum in usum venerunt; & similiter alii liquores in usum vini: unde nec ex alio pane, nec ex alio vino sacramentum confici posset; neque etiam si panis, & vino tanta alienæ materiæ admixtio fieret, quod species solveretur. Si qua vero hujusmodi panis, & vino accidunt, quæ non sunt de ratione panis, & vini, manifestum est quod his prætermissis, potest verum confici sacramentum; unde cum esse fermentatum, vel azymum non sit de ratione panis, sed utrolibet existente species panis salvetur, ex utrolibet pane potest confici sacramentum: & propter hoc diversæ Ecclesiæ diversum in hoc usum habent: & utrumque congruere potest significationi sacramenti. Nam, ut Gregorius dicit in Registro, Romana Ecclesia offert azymos panes, propterea quod Dominus sine ulla commixtione carnem suscepit; sed cæteræ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod verbum patris indutum est carne, & est verus Deus, & verus homo, sicut & fermentum commiscetur farinæ.

Congruit tamen magis puritati corporis mystici, idest Ecclesiæ, quæ in hoc sacramento configuratur, usus azymi panis, secundum illud Apostoli I. Corinth. v. 7. *Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur. . . in azymis sinceritatis, & veritatis.*

Per hoc autem excluditur error quorundam hæreticorum, qui dicunt in azymo sacramentum hoc celebrari non posse; quod etiam evidenter Evangelii auctoritate destruitur: dicitur enim Matth. xxvi. & Marci xiv. & Lucæ xxi. quod Dominus prima die azymorum pascha cum discipulis suis comedit: & tunc hoc sacramentum insituit. Quum autem non esset licitum secundum legem quod prima die azymorum fermentatum in domibus Judæorum inveniretur, ut patet Exodi xxi. Dominus autem quamdiu fuit in mundo, legem servaverit: manifestum est quod panem azymum in corpus suum convertit, & discipulis sumendum dedit. Stultum est igitur improbare in usu Ecclesiæ Latinorum quod Dominus in ipsa institutione hujus sacramenti servavit.

Sciendum tamen, quod quidam dicunt ipsum prævenisse diem azymorum propter passionem imminentem; & tunc fermentatio pane eum usum fuisse: quod quidem ostendere nituntur ex duobus. Primo ex hoc quod dicitur Joannis xxi. quod ante diem festum paschæ Dominus cum discipulis cenam ce-

lebravit, in qua corpus suum consecravit, sicut Apostolus tradit I. Cor. xi. unde videtur quod Christus cenam celebravit ante diem azymorum; & sic in consecratione sui corporis usus fuit pane fermentato. Hoc etiam confirmare volunt per hoc quod habetur Joannis xviii. quod sexta feria, qua Christus est crucifixus, Judæi non intraverunt prætorium Pilati, ut non contaminarentur, sed manducarent pascha. Pascha autem dicitur azyma. Ergo concludunt quod cena fuit celebrata ante azyma.

Ad hoc autem respondetur, quod sicut Dominus mandat Exodi xxi. festum azymorum septem diebus celebrabatur; inter quos dies prima erat sancta, atque solemnitas præcipue inter alias, quod erat quintadecima die mensis. Sed quia apud Judæos solemnitates à præcedenti vespere incipiebant, ideo quartadecima die ad vespem incipiebant comedere azyma, & comedebant per septem subsequentes dies & ideo dicitur in eodem capitulo: *Primo mense, quartadecima die mensis ad vespem comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vespem: septem diebus fermentatum non invenietur in domibus vestris:* & eadem quartadecima die ad vespem immolabatur agnus paschalis. Prima ergo die azymorum à tribus Evangelistis, Mattheo, Marco, Luca, dicitur quartadecima dies mensis, quia ad vespem comedebant azyma, & tunc immolabatur pascha, id est agnus paschalis: & hoc erat secundum Joannem ante diem festum paschæ, idest ante quintadecimam diem mensis, qui erat solemnior inter omnes, in quo Judæi volebant comedere pascha, idest panes azymos paschales, non autem agnum paschalem. Et sic nulla discordia inter Evangelistas existente, planum est quod Christus ex azymo pane corpus suum consecravit in cena. Unde manifestum fit quod Latinorum Ecclesia rationaliter pane azymo utitur in hoc sacramento.

CAPUT LXX.

De sacramento penitentiae, & primo quod homines post gratiam sacramentalem acceptam peccare possunt.

Quamvis autem per prædicta sacramenta hominibus gratia conferatur, non tamen per acceptam gratiam impeccabiles fiunt.

1. Gratuita enim dona recipiuntur in anima sicut habituales dispositiones: non enim homo secundum ea semper agit. Nihil autem prohibet eum qui habitum habet, agere secundum habitum, vel contra eum; sicut grammaticus potest secundum grammaticam recte loqui, vel etiam contra grammaticam loqui incongrue; & ita est etiam de habitibus virtutum moralium: potest enim qui justitiæ habitum habet, justa agere, & potest etiam contra justitiam agere: quod ideo est, quia usus habituum, in nobis ex voluntate est; voluntas autem ad utrumque oppositorum se habet. Manifestum est igitur quod suscipiens gratuita dona, peccare potest, contra gratiam agendo.

2. Adhuc Impeccabilitas in homine esse non potest sine immutabilitate voluntatis. Immutabilitas autem voluntatis non potest homini competere nisi secundum quod attingit ultimum finem: ex hoc enim voluntas immutabilis redditur quod totaliter impletur, ita quod non habet quo divertat ab eo in quo

(1) Vulgata ne quis.

est firmata. Impletio autem voluntatis non competit homini nisi ut finem ultimum attingenti: quamdiu enim restat aliquid ad desiderandum, voluntas impleta non est. Sic igitur homini impeccabilitas non competit antequam ad ultimum finem perveniat, quod quidem non datur homini in gratia quæ in sacramentis confertur: quia sacramenta sunt in adiutorium hominis secundum quod est in via ad finem. Non igitur ex gratia in sacramentis percepta aliquis impeccabilis redditur.

3. Amplius. Omne peccatum ex quadam ignorantia contingit: unde Philosophus dicit III. Ethic. cap. 1. quod omnis malus est ignorans: & in Proverbijs cap. xv. 22. dicitur: *Errant qui operantur malum.* Tunc igitur solum homo securus potest esse à peccato secundum voluntatem, quando secundum intellectum securus est ab ignorantia, & errore. Manifestum est autem quod homo non redditur immunis ab omni ignorantia, & errore per gratiam in sacramentis perceptam: hoc enim est hominis secundum intellectum illam veritatem inspicientis quæ est certitudo omnium veritatum: quæ quidem inspectio est ultimus hominis finis, ut in tertio Lib. cap. 21. ostensum est. Non igitur per gratiam sacramentorum homo impeccabilis redditur.

4. Item. Ad alterationem hominis quæ est secundum malitiam, & virtutem, multum operatur alteratio quæ est secundum animæ passiones: nam ex eo quod ratione passiones animæ refrænantur, homo virtuosus efficitur, & in virtute conservatur, ex eo vero quod ratio sequitur passiones, homo redditur vitiosus. Quamdiu igitur homo est alterabilis secundum animæ passiones, est etiam alterabilis secundum virtutem, & virtutem. Alteratio autem quæ est secundum animæ passiones, non tollitur per gratiam in sacramentis collatam, sed manet in homine quamdiu anima passibili corpori unitur. Manifestum est igitur quod per sacramentorum gratiam homo impeccabilis non redditur.

5. Præterea. Superfluum videtur eos admonere ne peccent qui peccare non possunt. Sed per evangelicam, & apostolicam doctrinam admonentur fideles jam per sacramenta Spiritus Sancti gratiam consecuti: dicitur enim Hebr. xii. 15. *Contemplantes (1) ne quid desit gratiæ Dei; neque radix amaritudinis sursum germinans impediatur:* & Ephes. iv. 30. *Nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis:* & I. Cor. x. 12. *Qui se existimat stare, videat ne cadat:* ipse etiam Apostolus de se dicit: *ibid. ix. 27. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum alijs predicaverim, ipse reprobus efficiar.* Non igitur per gratiam in sacramentis perceptam homines impeccabiles redduntur.

Per hoc excluditur quorundam hæreticorum error, Joviniani test. Hieron. Lib. II. contra Jovin. cap. xxxi. qui dicunt quod homo postquam gratiam Spiritus Sancti percepit, peccare non potest; & si peccat, numquam gratiam Spiritus Sancti habuit.

Assumit autem in fulcimentum sui erroris quod dicitur I. Cor. 111. 8. *Charitas numquam excidit:* & I. Joan. 111. 6. dicitur: *Omnis qui in eo manet, non peccat; & omnis qui peccat, non vidit, nec cognovit eum:* & infra expressius: *Omnis qui est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.*

Sed hæc ad eorum propositum ostendendum effi-

cacia non sunt. Non enim dicitur quod charitas numquam excidit, propter hoc quod ille qui habet charitatem, eam quandoque non amittat, cum dicitur Apoc. 11. 4. *Habeo adversum te (1) pauca quod charitatem tuam primam reliquisti.* Sed ideo dictum est, quod charitas numquam excidit, quia cum cetera dona Spiritus Sancti de sui ratione imperfectionem habentia, utpote spiritus prophetiae, & huiusmodi, evacuentur cum venerit quod perfectum est, charitas in illo perfectionis statu remanebit. Ea vero quae ex epistola Joannis inducta sunt, ideo dicuntur, quia (2) dona Spiritus Sancti quibus homo adoptatur in filium, vel renascitur in filium Dei, quantum est de se, tantam habent virtutem, quod hominem sine peccato conservare possunt; nec homo peccare potest secundum ea vivens; potest tamen contra ea agere, & ab eis discedendo peccare; sic enim dictum est: *Qui natus est ex Deo non potest peccare;* sicut si diceretur, quod calidum non potest infrigidare: id tamen quod est calidum, potest fieri frigidum, & sic infrigidabit: vel sicut si diceretur, justus injusta non agit, scilicet inquam est justus.

CAPUT LXXI.

Quod homo peccans post sacramentorum gratiam, potest ad gratiam converti.

EX praemissis autem apparebit ulterius quod homo post sacramentalem gratiam susceptam in peccatum cadens, iterum reparari potest ad gratiam.

1. Ut enim ostensum est, quamdiu hic vivitur, voluntas mutabilis est secundum vitium, & virtutem. Sicut igitur post acceptam gratiam potest peccare, ita & a peccato, ut videtur, potest ad virtutem redire.

2. Item. Manifestum est bonum esse potentius malo: nam malum non agit nisi virtute boni, ut supra in III. Lib. est ostensum. Si igitur voluntas hominis a statu gratiae per peccatum avertitur, multo magis per gratiam potest a peccato revocari.

3. Adhuc. Immobilitas voluntatis non competit alicui quamdiu est in via. Sed quamdiu hic homo vivit, est in via tendendi in ultimum finem. Non igitur habet immobilem voluntatem in malo, ut non possit per divinam gratiam reverti ad bonum.

4. Amplius. Manifestum est quod a peccatis quae quis ante gratiam perceptam in sacramentis commisit, per sacramentorum gratiam liberatur: dicit enim Apostolus I. ad Cor. vi. 9. *Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri &c. regnum Dei possidebunt. Et haec quidem fuistis aliquando; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.* Manifestum est etiam quod gratia in sacramentis collata naturae bonum non minuit, sed auget. Perfrinet autem hoc ad bonum naturae quod a peccato reducibilis sit in statum iustitiae: nam potentia ad bonum, quoddam bonum est. Igitur si contingat peccare post gratiam perceptam, adhuc homo reducibilis erit ad statum iustitiae.

5. Adhuc. Si peccantes post baptismum ad gratiam redire non possunt, tollitur eis spes salutis. Desperatio autem est via ad libere peccandum: dicitur enim ad Ephes. iv. 19. *de quibusdam quod desperantes tradiderunt semetipsos impudicitiae in operationem omnis immunditiae, & avaritiae.* Periculosissima

(1) In Vulgata non est vox pauca. (2) Al. bona. (3) An in eo?

est igitur haec positio, quae in tantam sententiam viciorum homines inducit.

6. Praeterea. Ostensum est supra cap. praeced. quod gratia in sacramentis percepta non constituit hominem impeccabilem. Si igitur post gratiam in sacramentis perceptam peccans ad statum iustitiae redire non posset, periculosum esset sacramenta percipere: quod patet esse inconveniens. Non igitur peccantibus post sacramenta percepta reditus ad iustitiam denegatur.

Hoc etiam auctoritate sacrae Scripturae confirmatur. Dicitur enim I. Joann. 11. 11. *Filii mei, haec scribo vobis, ut non peccetis. Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Quae quidem verba manifestum est quod fidelibus jam renatis proponebantur. Paulus etiam de Corinthio fornicario scribit II. Cor. 11. 6. *Sufficit illi qui ejusmodi est, objurgatio haec quae fit a pluribus; ita ut & contrario magis doleatis, & consolemini:* & infra 7. dicit: *Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam:* dicitur etiam Hier. 111. 1. *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus: & Thren. ult. 21. Convertite nos Domine ad te, & convertemur: innova dies nostros sicut a principio.* Ex quibus omnibus apparet quod si fideles post gratiam lapsi fuerint, iterum patet eis reditus ad salutem.

Per hoc autem excluditur error Novatianorum, qui peccantibus post baptismum indulgentiam denegabant. Ponebant autem sui erroris occasionem (3) ex eo quod dicitur Heb. vi. 4. *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & gustaverunt donum caeleste, & participes sunt facti Spiritus Sancti, gustaverunt nihilominus bonum verbum Dei, virtutesque saeculi venturi, & prolapsi sunt, renovari rursus ad poenitentiam.* Sed ex quo sensu hoc Apostolus dixerit, apparet ex hoc quod subditur: *Rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei, & ostentia habentes.* Ea igitur ratione qua prolapsi sunt post gratiam perceptam, renovari rursus ad poenitentiam non possunt, quia Filius Dei rursus crucifigendus non est. Denegatur igitur illa renovatio in poenitentia per quam homo simul crucifigitur Christo, quod quidem est per baptismum: dicitur enim Rom. vi. 3. *Quicumque igitur baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus.* Sicut igitur Christus non est iterum crucifigendus, ita qui peccat post baptismum, non est rursus baptizandus, potest tamen rursus converti ad gratiam per poenitentiam: unde & Apostolus non dixit, quod impossibile sit eos qui semel lapsi sunt, rursus revocari, vel converti ad poenitentiam, sed quod impossibile sit renovari, quod baptismum tribuere solet, ut patet ad Titum 111. 5. *Secundum misericordiam suam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti.*

CAPUT LXXII.

De necessitate poenitentiae, & partium ejus.

EX hoc igitur apparet quod si aliquis post baptismum peccet, remedium sui peccati per baptismum habere non potest: & quia abundantia divinae misericordiae, & efficacia gratiae Christi hoc non patitur ut absque remedio dimittatur, institutum est aliud sacramentale remedium, quo peccata purgantur;

tur; & hoc est poenitentiae sacramentum, quod est quaedam velut spiritualis sanatio. Sicut enim qui vitam naturalem per generationem adepti sunt, si aliquem morbum incurrant, qui sit contrarius perfectioni vitae, a morbo curari possunt, non quidem sic ut iterato nascantur, sed quadam alteratione sanantur; ita baptismus, qui est spiritualis regeneratio, non reiteratur contra peccata post baptismum commissa; sed poenitentia, quasi quadam spirituali alteratione, sanatur.

Considerandum est autem, quod corporalis sanatio quandoque quidem ab intrinseco totaliter est, sicut quando aliquis sola virtute naturae curatur; quandoque autem ab intrinseco, & extrinseco simul, utpote quando naturae operatio juvatur exteriori beneficio medicinae. Quod autem totaliter ab extrinseco curetur, non contingit: habet enim adhuc in se ipso principia vitae, ex quibus sanitas in ipso causatur. In spirituali vero curatione accidere non potest quod totaliter ab intrinseco fiat. Ostensum est enim in III. Lib. cap. clvii. quod a culpa homo liberari non potest nisi auxilio gratiae. Similiter etiam neque potest esse quod spiritualis curatio sit totaliter ab exteriori: non enim restitueretur sanitas mentis, nisi ordinati motus voluntatis in homine causarentur. Oportet igitur in poenitentiae sacramento spiritualem salutem & ab interiori, & ab exteriori procedere. Hoc autem sic contingit.

Ad hoc enim quod aliquis a morbo corporali curetur perfecte, necesse est quod ab omnibus incommodis liberetur quae per morbum incurrit; sic spiritualis curatio poenitentiae perfecta non esset, nisi homo ab omnibus detrimentis sublevaretur in qua inductus est per peccatum. Primum autem detrimentum quod homo ex peccato sustinet, est deordinatio mentis, secundum quod mens avertitur ab incommutabili bono, scilicet a Deo, & convertitur ad peccatum. Secundum autem est quod reatum poenitentiae incurrit: ut enim in III. Libro cap. cxl. & seq. ostensum est, a iustissimo rectori Deo pro qualibet culpa poena (1) debetur. Tertium est quaedam debilitatio naturalis boni, secundum quod homo peccando redditur prior ad peccandum, & tardior ad bene agendum.

Primum igitur quod in poenitentia requiritur, est ordinatio mentis, ut scilicet mens convertatur ad Deum, & avertatur a peccato, dolens de commissis, & proponens non committendum: quod est de ratione contritionis. Haec vero mentis reordinatio sine gratia esse non potest. Nam mens nostra debite ad Deum converti non potest sine charitate, charitas autem sine gratia haberi non potest, ut patet ex his quae in III. Libro cap. clv. dicta sunt. Sic igitur per contritionem & offensam Dei tollitur, & a reatu poenitentiae aeternae liberatur, qui cum gratia, & charitate esse non potest: non enim aeterna poena est nisi per separationem a Deo, cui gratia, & charitate homo conjungitur. Haec (2) enim mentis reordinatio quae in contritione consistit, ex interiori procedit, id est a libero arbitrio cum adiutorio divinae gratiae. Quia vero supra cap. lv. ostensum est, quod meritum Christi pro humano genere patientis ad expiationem omnium peccatorum operatur; necesse est ad hoc quod homo de peccato liberetur, quod non solum mente Deo adhæreat, sed etiam mediatori Dei & hominum Jesu Christo, in quo datur remissio omnium peccatorum. Nam in conversione mentis ad

Deum salus spiritualis consistit: quam quidem salutem consequi non possumus nisi per medicum animarum nostrarum Jesum Christum, qui salvat populum suum a peccatis eorum: cuius quidem meritum sufficiens est ad omnia peccata totaliter tollenda: ipse est enim qui tollit peccata mundi, ut dicitur Joannis 1. Sed tamen non omnes effectum remissionis perfecte consequuntur, sed unusquisque in tantum consequitur, in quantum Christo pro peccatis patienti conjungitur. Quia igitur conjunctio nostri ad Christum in baptismo non est secundum operationem nostram quasi ab interiori, quia nulla res se ipsam generat ut sit, sed a Christo, qui nos regenerat in spem vivam; remissio peccatorum in baptismo fit secundum potestatem ipsius Christi nos sibi conjungentis perfecte, & integre, ut non solum impuritas peccati tollatur, sed etiam solvatur poenitentis omnis poenae reatus, nisi forte per accidens in his qui non consequuntur effectum sacramenti propter hoc quod sicte accedunt. In hac vero spirituali sanatione Christo conjungimur secundum operationem nostram divina gratia informatam: unde non semper totaliter, nec omnes aequaliter remissionis effectum per hanc conjunctionem consequuntur. Potest enim esse conversio mentis in Deum, & in detestationem peccati tam vehemens, quod perfecte remissionem peccati homo consequitur non solum quantum ad purgationem culpae, sed etiam quantum ad remissionem totius poenae. Hoc autem non semper contingit. Unde quandoque per contritionem amota culpa, & reatu poenae aeternae soluto, ut dictum est, remanet obligatio ad aliquam poenam temporalem, ut iustitia Dei salvetur, secundum quam culpa ordinatur per poenam.

Cum autem subire poenam pro culpa, iudicium quoddam requirat, oportet quod poenitens, qui se Christo sanandum commisit, Christi iudicium in taxatione poenae expectet: quod quidem per suos ministros exhibet Christus, sicut & cetera sacramenta. Nullus autem potest iudicare de culpis quas ignorat. Necessarium igitur fuit confessionem institui quasi secundam partem huiusmodi sacramenti, ut culpa poenitentis innotescat Christi ministro. Oportet igitur ministrum cui fit confessio, iudicariam potestatem habere vice Christi, qui constitutus est iudex vivorum, & mortuorum. Ad iudicariam autem potestatem duo requiruntur, scilicet auctoritas cognoscendi de culpa, & potestas absolvendi, vel condemnandi. Et haec duo dicuntur duae claves Ecclesiae, scilicet scientia discernendi, & potentia ligandi & solvendi, quas Dominus Petro commisit, juxta illud Matth. xvi. 19. *Tibi dabo claves regni caelorum.* Non autem sic intelligitur Petro commississe ut ipse solus haberet, sed ut per eum derivarentur ad alios: alias non esset sufficienter fidelium saluti provisum. Huiusmodi autem claves a passione Christi efficaciam habent, per quam scilicet Christus nobis aperuit januam regni caelestis: ideo sicut sine baptismo, in quo operatur passio Christi, non potest esse salus hominibus, ut realiter suscepto, vel secundum propositum desiderato, quandoque necessitas, non contemptus, sacramentum excludit; ita peccantibus post baptismum salus esse non potest, nisi clavibus Ecclesiae se subiciant, vel actu confitendo, & iudicium ministrorum Ecclesiae subeundo, vel saltem huius rei propositum habendo, ut impleatur tempore oportuno: quia, ut dicit Petrus Act. 1v. 12. *non est aliud nomen*

(1) Numquid exigitur, aut iustissimo rectori Deo? (2) Forte autem.